

Sygn. akt II CSK 323/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

w sprawie z powództwa G. M.

przeciwko W. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 kwietnia 2017 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 3 grudnia 2015 r., sygn. akt II Ca (...),

zmienionego postanowieniem Sądu Okręgowego w K.

z dnia 18 stycznia 2016 r. sygn. akt II Ca (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

G. M. w trzech pozwach żądał od W. S. zapłaty kwoty 58 067,00 zł z ustawowymi odsetkami tytułem zapłaty za wykonanie pokrycia dachowego budynku i kary umownej za „zerwanie umowy” oraz kwot 33 149,36 zł i 25 267,26 zł z ustawowymi odsetkami tytułem sprzedaży materiałów budowlanych zużytych w trakcie prac dekarских na dachu budynku należącego do pozwanego.

Sąd Rejonowy w K. sprawy te połączył do wspólnego rozpoznania, następnie zaś wyrokiem z dnia 11 maja 2015 r. w sprawie o zapłatę kwoty 58 067,00 zł oddalił powództwo, w sprawie o zapłatę kwoty 25 267,26 zł zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 20 267,26 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 28 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty oraz ustawowe odsetki od kwoty 5 000,00 zł za okres od dnia 28 grudnia 2011 r. do 21 lutego 2012 r. i oddalił powództwo w pozostałym zakresie, a w sprawie o zapłatę kwoty 33 149,36 zł zasądził od pozwanego W. S. na rzecz powoda G. M. kwotę 33 149,36 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty oraz orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił, że strony łączyła umowa o dzieło. Podkreślił, że do zakończenia umowy doszło na skutek jednostronnej czynności prawnej powoda z dnia 17 sierpnia 2012 r. dokonanej na podstawie art. 640 k.c., wcześniejsze zaś odstąpienie pozwanego z dnia 23 września 2011 r. od umowy nie spełniało wymagań określonych w art. 636 § 1 k.c. Nie uwzględnił roszczenia o zapłatę kwoty 14 540,00 zł z tytułu nieuiszczonego wynagrodzenia umownego, bowiem prace określone w umowie były w nieznacznej części niewykonane, natomiast w pozostałej części stały się całkowicie nieprzydatne, gdyż do prawidłowego pokrycia dachu było niezbędne usunięcie wszystkich rezultatów prac wykonanych przez powoda i przeprowadzenie tych prac od początku przez nowego wykonawcę. Uznał, że zgodnie z art. 483 § 1 k.c. nie jest uzasadnione roszczenie o zapłatę kary umownej w kwocie 13 527 zł, nie doszło bowiem do zerwania umowy z przyczyn leżących po stronie pozwanego. Przyjął, że powództwo o zapłatę kwoty 25 267,26

zł jest zasadne do wysokości 20 267,26 zł, pozwanemu w stosunku do powoda przysługiwało bowiem roszczenie odszkodowawcze co do kwoty 5 000,00 zł. Z tego względu na skutek oświadczenia pozwanego o potrąceniu wierzytelność powoda podlegała umorzeniu do kwoty 20 267,26 zł. Sąd Rejonowy stwierdził, że roszczenie dotyczące kwoty 33 149,36 zł jest uzasadnione, bowiem powód dostarczył pozwanemu materiały budowlane wskazane w fakturze, a pozwany nie zapłacił umówionej ceny sprzedaży.

Obie strony wniosły apelacje od wyroku Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 3 grudnia 2015 r., zmienionym postanowieniem tego Sądu z dnia 18 stycznia 2016 r., zmienił pkt I i II zaskarżonego wyroku w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 58 067 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 10 000 zł od dnia 25 sierpnia 2011 r., od kwoty 34 540 zł od dnia 20 września 2011 r. i od kwoty 13 527 zł od dnia 19 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 12 181,89 zł tytułem kosztów procesu, zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 25 267,26 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 28 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty, zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3 681 zł tytułem kosztów procesu, oddalił apelację pozwanego w całości oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 6 454 zł tytułem kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym. Uznał, że łącząca strony umowa z dnia 4 kwietnia 2011 r. była umową o roboty budowlane w rozumieniu art. 647 k.c. Wskazał, że co najmniej do dnia 16 września 2011 r. powód wykonywał zamówione roboty budowlane bez zgłaszanych przez pozwanego zastrzeżeń. Z kolei zgłoszone przez pozwanego dnia 16 września 2011 r. zastrzeżenia do wykonywanych prac zobowiązywały powoda do ich usunięcia w terminie nie dłuższym niż 30 dni, po upływie którego mógł zgodnie z art. 636 § 1 k.c. od umowy odstąpić albo powierzyć poprawienie lub dalsze wykonanie robót innej osobie. Powód miał zatem obowiązek nadal wykonywać roboty budowlane zgodnie z umową, a pozwany powinien udostępnić teren budowy co najmniej do dnia 16 października 2011 r. Tymczasem pozwany w dniu 19 września 2011 r. uniemożliwił powodowi wstęp na plac budowy. Oświadczenie o odstąpieniu umowy z dnia 23 września 2011 r. było przedwczesne

i bezskuteczne. Wykonawca był zatem uprawniony do odstąpienia od umowy po spełnieniu przesłanek przewidzianych w art. 640 w związku z art. 656 § 1 k.c. Skuteczne było zatem jego oświadczenie o odstąpieniu od umowy z dnia 20 sierpnia 2012 r., po uprzednim wezwaniu pozwanego do współdziałania w wykonaniu umowy przez umożliwienie mu dokończenia robót i usunięcia ewentualnych usterek. Sąd Okręgowy przyjął, że w sytuacji, gdy wykonawca gotów był ukończyć roboty budowlane, lecz doznał przeszkody z przyczyn dotyczących zamawiającego, znajduje zastosowanie szczególna ochrona prawa wykonawcy robót do wynagrodzenia przewidziana w art. 639 w związku z art. 656 § 1 k.c. Uznał, że jeżeli przyczyny dotyczące zamawiającego polegają na braku należytego współdziałania, to należy ustalić istnienie takiego obowiązku współdziałania i jego zakresu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2002 r., V CKN 945/00, niepubl.). W wypadku gdy według umowy stron wykonanie zamówionego dzieła wymaga współdziałania zamawiającego, a ten nie współdziała, przyjmujący zamówienie może odstąpić od umowy (art. 640 k.c.), a na zamawiającym ciąży wtedy obowiązek zapłaty wynagrodzenia mimo niewykonania dzieła (art. 639 k.c.; zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 1999 r., II CKN 426/98, OSNC 2000, nr 2, poz. 32).

Pozwany wniósł skargę kasacyjną, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w części zmieniającej wyrok Sądu Rejonowego i zarzucając naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 639 i 640 w związku z art. 655 i 494 k.c. oraz art. 65 § 1 i 2 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na obecnym etapie postępowania przedmiotem sporu jest zasądzenie przez Sąd Okręgowy na rzecz powoda kwoty 58 067 zł z ustawowymi odsetkami, w tym bowiem zakresie ten Sąd zmienił wyrok Sądu Rejonowego, zaś pozwany wniósł skargę kasacyjną, która w konsekwencji nie odnosi się do rozstrzygnięć w sprawach z drugiego i trzeciego powództwa.

Sąd Okręgowy, uzasadniając zastosowanie w niniejszej sprawie art. 639 i 640 k.c., powołał się m.in. na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 1999 r., II CKN 426/98. Nie dostrzegł jednak, że ten wyrok został wydany w sprawie,

w której łącząca strony umowa została zakwalifikowana jako umowa o dzieło. Natomiast w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy zmienił przyjętą przez Sąd Rejonowy kwalifikację z umowy o dzieło na umowę o roboty budowlane. Trzeba w związku z tym podkreślić, że uregulowana w kodeksie cywilnym umowa o roboty budowlane stanowi samodzielny typ umowy nazwanej, co wyklucza traktowanie art. 647 i nast. k.c. jako przepisów szczególnych wobec art. 627 i nast. k.c. dotyczących umowy o dzieło. Relacja między tymi umowami jest inna np. niż w wypadku umów najmu i dzierżawy, w związku z czym nie ma w rozważanym zakresie odpowiednika art. 694 k.c., który zawierałby ogólną delegację do odpowiedniego stosowania przepisów o umowie o dzieło. W szczególności nie ma podstaw do twierdzenia, że takim przepisem jest art. 656 § 1 k.c. (w skardze kasacyjnej pomyłkowo wskazano art. 655 k.c.), który wprowadza przewiduje odpowiednie stosowanie przepisów o umowie o dzieło, ale jedynie w ściśle wskazanych tam kwestiach. Nie ulega zaś wątpliwości, że art. 656 § 1 k.c. nie odsyła ani do art. 639 k.c., ani do art. 640 k.c. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 3 grudnia 2004 r., IV CK 340/04 (niepubl.) i z dnia 14 października 2015 r., V CSK 720/14 (niepubl.), podkreślając w nich zarazem, że zarówno w razie skutecznego odstąpienia od umowy o dzieło na podstawie art. 640 k.c., jak i od umowy o roboty budowlane przez wykonawcę (art. 491, 492 k.c.), rozliczenie pomiędzy stronami następuje na podstawie art. 494 k.c. W niniejszej sprawie należało zatem albo przyjąć, że odstąpienie od umowy przez wykonawcę było bezskuteczne, bo zostało dokonane na podstawie art. 640 k.c., i wtedy umowa dalej wiąże strony, zatem dopuszczalne jest dochodzenie przez wykonawcę zapłaty wynagrodzenia, albo też uznać, że doszło do odstąpienia w istocie na podstawie art. 491 k.c., ale wtedy w ogóle nie ma roszczenia o zapłatę wynagrodzenia. Oczywiście niedopuszczalne jest w konsekwencji stanowisko Sądu Okręgowego, który z jednej strony przyjął, że doszło do skutecznego odstąpienia od umowy na podstawie art. 640 k.c., z drugiej zaś, iż w takiej sytuacji przysługuje wynagrodzenie na podstawie art. 639 k.c.

Nie jest natomiast trafny zarzut naruszenia art. 65 k.c. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku powołał bowiem przepisy tego artykułu

wyłącznie w kontekście zmiany kwalifikacji prawnej umowy dokonanej przez Sąd Rejonowy.

Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

jw

r.g.